

nünket, és a' jövőtől tökélyesbet várván, hálásan fogadánk a' szlávok közt föllejlő journalistica' e' zsengeit. De reményünk, fájdalom, csalatkozik. A' Hronka mindig izetlenebb 's üresb lön."

E' három lapot illeté, tulajdonlag panaszunk, mert, leginkább a' mulattató olvasmánynak szántan, mindenek közt legtöbbet hathattak volna.

„Legközelebb a' műipar' tökélyesbítésére ismét fölébredt gond, két népszerű lapot ada nekünk, a' gazdaságit és összművészetit, két hazai, 's a' hon' javáért sok érdemet szerzett társaságtól, t. i. a' műiparegyesület, 's a' gazdasági társaságtól. Az összművészeti lap' haladását örömmel kell elismernünk; eddig három füzete jelent meg. A' gazdasági folyóirat puszta fordítása német eredetienek."

„Az időhöz nem mért füzetekben megjelenő Krok, most végzé harmadik évfolyamát. Iránya szorosan tudományos, 's igen sok jó természetani, aesthetikai 's philosophiai dolgozatokat ada. Társai közt nevek vannak, Csehország' határain túl is tiszteltek: Schafarik, Purkénje, és a' népliteratúráért fáradhatlanul buzgó, tisztelt Presl, ki a' természettani osztályban már olly sok kitűnőt ada."

„A' zeneművészeti lap Koszorú' eredetét Dr. Chmelensky' honfi ügyekezeteinek köszönjük, ki Csehország' csaknem minden feltűnőbb dalszerzőinek erőit, e' czélra összesitni tudta. A' Koszorú most is folyton halad, a' prágai színház' karmestere', Skraup' szerkesztése alatt, 's közönsége' tetszését annyira megnyeré, hogy 700 példányban nyomatik; ez osztályban valódi ritkaság."

„E' rövid szemleből láthatni, hogy lapjaink néhány jót hoznak, de nem azon mértékben, mint a' kor' szükségei kívánják, 's ellenben éretlent és középszerűséget nagy számban szűlnék. Jó mulattató lapunk épen nincs, a' népszerű journalistica nem akar meggyökerezni, 's bár a' tudományok' körében akár melly bíró előtt is megállunk: de azzal e' hiányt még sem tölténk ki. Fájdalommal kell megvallanunk, hogy journalisticánk nemcsak szomszéd népeinkével össze nem hasonlítható, de tulajdon egyéb literatúránk mögött is messze elmarad. De az ismét vigasztalhat bennünket, hogy a' journalisticát kivéve, literatúránk szépen virágzik föl. A' tudományok' csaknem minden körében jeles férfiakat mutathatunk, bármelly literatúra' díszéül válandókat. Ha a' virágzás nem gazdag is, a' gyümölcs mégis érett és izes."

Szerényi.

174. Athenacum miatti zajgások.

III.

(Hatodik folytatás.)

Lássuk most, mi jutott ki a' társak' harmadikának, Vörösmartynak. Ebben úgy hívé a' szemleíró, a' költőt kell leginkább rontani, és pedig mindenek felett a' dráma it, mint ki publicumára a' legközvetlenebb 's azért a' legelenkebb hatással van E' czikkelyünk' folyamatajából, tudják olvasóink, mint sürgött a' Hirnök tavai „Árpád' ébredése" iránt elfojtani a' közönség' rész-

vételét; a' szemleírónak a' „Marót bán“ból közlött töredék szolgáltatata első alkalmat az ostromra, 's annál kedvesebbet: mert ez által a' közönség véleményét meg lehetne előzni, azt előre már elfogulttá tenni, 's így a' különben tán következhető sikert már keletkezte előtt megzavarni. Marót bán' töredékében Cs. a' franczia legújabb romanticismus' iszonyaival német eszmélkedést és érzélgést lát párosítva, shakespearai emberek helyett, mint várni lehetne attól, ki „a' Figyelmező' tanusága szerint ez utóbbi időben Shakespearrel foglalkozott“ (Vajjon Cs. is csak innen tudja, hogy V. nem csak ez utóbbi időben, hanem legalább is tizenöt év óta folyvást üzi Shakespeare' studiumát?). „Azonban úgy látszik, végtére is meg fog valósulni, mit publicumunk már régóta sejt vagy tud, hogy t. i. V. ur, ki költészetünk' eddigi kifejelettségéhez képest tagadhatatlanul nagy az eposban és lyrában, nem több mint középszerű a' drámában.“ *) Erre természet szerint V-nak semmi felelni valója, valamint társainak sem e' helytt, midőn közös ügy forog fenn; hanem csak arra kívánják az utóbbiak figyelmeztetni a' közönséget, mint kap Cs. az alkalmon, egy már sokat és tagadhatlan sikerrel munkált író iránt, egy *csak most fejelező pályán*, bizodalmatlanságot támasztani: midőn egy másnak (Hazuchának) részére, ki sokkal ifjabb hogy még érdemet tehetett, és sokkal újabb az írói pályán, hogy sem tehetségeiről itélni lehessen, sőt e' mezőn egy töredéken kívül még semmit sem adott, valóban ravaszúl meg igyekszik nyerni a' publicumot, így szolván: „E' töredék mutatványból ugyan még az egész becsére és bélyegére következtetni nem lehet, de a' tehetséget már e' rövid töredékben is félreismerni lehetetlen. Az író olly világos és szabad öntudattal beszélteti 's cselekedtetí embe-reit, noha a' rendező kéz még egy kissé gyakorlatlan 's ingadozó a' színek' megválasztásában, 's azoknak bizonyos hatásra kimért, gazdálkodó használatában. 'S ez az egészséges, fiatal, dús vena! Látni miképen az író soha sincs zavarban a' felett mit mondjon, hanem inkább a' felett, mit ne mondjon, vagy mit mikor mondjon. **). Veszitek észre a' ravaszságot, egyszersmind a' rossz lelkismeret' e' himezés hámozását, e' bűnös pártosságot! Dramáról van szó, 's tehetségről, tehát *dramai tehetségről*, melylyet e' rövid töredékben is félre ismerni lehetetlen“; noha a' rendező kéz, e' rövid töredékben is *kissé gyakorlatlan*, ingadozó a' színek' megválasztásában, ingadozó azoknak bizonyos hatásra kimért, gazdálkodó használatában; noha e' rövid töredékben is a' felett van zavarban mit ne mondjon, valamint a' felett, mit mikor mondjon! Ha nekünk doctor Faust ezekből egyebet egyebet bir kibetűzni, mint épen ellenkezőjét a' dramai tehetségnek, azaz *dramai tehetetlenséget*, úgy érjen bennünket a' legnagyobb gyalázat, t. i. hogy Csától tanuljuk, mi a' drama és dramai? De milly fortelyos a' szemleíró: ha kell, Jupitert farag ne-

*) 31. sz. 3. l. — **) 37. sz. 4. l.

ked tücsökből. Avvagy nem látjátok őt Bodónéként dús vénáról szólni ott, hol characterről kellene? szabad öntudatú beszéltetésről, hol ingatag a' színezet: láttatok illy Boscót az aestheticában valaha — vagy, ahah! hogy ne feledjük, hisz ő azt is mondja: „és cselekedteti embereit“. Talán ebben fekszik a' félreismerhetetlen tehetség. Lehet, mi elvárjuk ohajtva, 's örömmel fogjuk elismerni, ha fölleljük; de elismerjük azt is, hogy Cs. ügyes, fúrge kis szemlész! Itt a' dús vena a' jeles dramai elem, amott a' *nagy* lyricusság nem dramai elem, 's ez igaz; de hogy' lehessen aztán igaz az első? És itt, e' töredék mutatványból Hazuchánál, *még az egész becsére és bélyegére következtetni nem lehet*“, mert — qui habet tempus, habet vitam: de addig is mi sül ki belőle? a' félreismerhetetlen tehetség; amott t. i. Vörösmartynál már lehet „*az egészre hűznünk következtetést*“, és mi sül ki ebből? az-e, hogy tehetsége félreismerhetetlen? nem, már itt csak az, hogy V. „középszerű a' drámában“. Mondhatom nektek, ezen emberben egy nagy Harlequin romlott el, kit Pantalon és Pierot haláluk napjáig emlegettek volna — csak hogy itt nem Pantalon és Pierotokkal van dolga. Avvagy olvastatok fiatal korotokban ama' híres franczia tündérmesét, 's benne ama' felelmes kobold' historiáját, kinek azt mondták: Faites Vous grand! 's óriás volt; faites Vous petit! 's törpe volt, úgy mint a' mesternek tetszett, 's — a' portefeuillenek! De mikor aztán a' torka körül jártak, mi lett a' rémből? egy nyomorú borbély. Majd meglátjuk ma holnap, mi sül majd ki ebből az ijesztő vázból?

Azonban most jut eszünkbe, Vörösmarty nem ma lépett először e' pályára: e' mű nem első, hanem nyolcz vagy kilenczedik műve, 's azért lehet már most, e' töredéket minden eddigiekhez tartva, e' töredékből is ítélni! Jó, victas do manus, ha Cs. tagadja, — de nem! ő tagadni fogja; hanem ha ez értők' többsége tagadja — hogy Salamon király és Marot bán között, mellyeket tizenkét év választ el egymástól, dramai tekintetben, egy embernyomnyi köz vagyon; ha tagadja, hogy színformálja a' szinköltőt, 's amaz nekünk tulajdonkép csak egy pár év óta van; hogy Vörösmarty, mióta az eposi pályáért dramait cserélt, ezen olly tetemesen haladt, hogy igazságtalanság nélkül nem lehet horoscopját a' multak szerint állítani. — 'S mind ezek, mellesleg legyen mondva, Csató' részrehajlatlansága' tanúi!

'S megjelent Marot bán a' színen, kedvezőleg fogadtatva egy népes háztól, kedvezőleg másodszor és harmadszor is, bár csak közép számu, de, mint Cs. fejezte ki magát egyszer az Athenaeumban, egy általa fordított darab' alkalmával: „*szemelt, figyelemben és részvételben sok műveltséget 's finom tapintatot mutató*“ nézőktől. Sokan közülök aláírást nyitának a' mű kiadásának eszközzésére... 's mind ezekre mi hír a' darabról *Pozsonyból*? az, uraim és asszonyaim, a' hír Pozsonyból, hogy Marot bán Pesten nem tetszett *).

*) 47. és 55. sz.